

Viðbragðsáætlun Þjórsárskóla gegn einelti

Samkvæmt nýju grunnskólalögunum þá er það skylda grunnskólanna að hafa heildstæða stefnu um það hvernig megi fyrirbyggja að líkamlegt, andlegt eða félagslegt ofbeldi eigi sér stað í skólastarfi. Þá skulu skólar einnig hafa áætlun um hvernig bregðast skal við í slíkum tilfellum (sbr. lög nr. 91/2011).

Stefnuyfirlýsing

Það er stefna Þjórsárskóla að veita nemendum og starfsmönnum gott starfsumhverfi. Í þessu felst að einelti verður ekki liðið í skólanum og ber að sýna kurteisi og virðingu í samskiptum. Nær það til nemenda og starfsmanna. Einelti er brot á mannréttindum og ber að taka alvarlegum tókum. Það kemur öllum við og til þess að árangur náist er mikilvægt að allir taki ábyrgð.

Skilgreining á einelti

Skilgreining fyrir nemendur byggð á kenningum Olweusar og fleirum:

Einelti er ámælisverð eða síendurtekin háttsemi að hálfu eins eða fleiri saman, þ.e. hegðun, athöfn eða athafnaleysi sem er til þess fallin að meiða, niðurlægja, gera lítið úr, móðga, særa, mismuna, ógna og valda vanlíðan hjá þeim sem hún beinist að. Þetta á m.a. við um skilaboð eða aðrar upplýsingar sem miðlað er í síma eða með rafrænum hætti (Daníel Reynisson o.fl. 2011).

Samkvæmt reglugerð um aðgerðir gegn einelti á vinnustað má finna skilgreiningu á hugtakinu einelti sem tekur til aðila á vinnumarkaði. Er það skilgreint sem:

Ámælisverð eða síendurtekin ótilhlýðileg háttsemi, þ.e. athöfn sem er til þess fallin að niðurlægja, gera lítið úr, móðga, særa, mismuna eða ógna og valda vanlíðan hjá þeim sem hún beinist að. Kynferðisleg áreitni og annað andlegt eða líkamlegt ofbeldi fellur hér undir. Hér er ekki átt við skoðanaágreiningu eða hagsmunaárekstur sem kann að rísa á vinnustað milli stjórnanda og starfsmanns eða tveggja eða fleiri starfsmanna enda leiði slíkur skoðanaágreiningur eða hagsmunaárekstur ekki til þeirrar háttsemi sem lýst er hér að framan.

Birtingarform eineltis

Birtingarform eineltis getur verið margs konar. Í rannsóknum og umræðum um einelti í grunnskólum er yfirleitt greint á milli líkamlegs og andlegs eða félagslegs eineltis.

Líkamlegt einelti er augljósasta form eineltis má þar nefna að þolandi er sleginn, kýldur, sparkað í hann eða honum hrint. Þar sem þetta eru sýnilegar aðferðir þá er þetta flokkað sem beint einelti.

Andlegt eða félagslegt einelti er ekki eins augljóst og telst vera óbeint einelti.

Andlegt einelti getur t.d. verið munnlegar eða skriflegar niðrandi athugasemdir, hótanir, stríðni, baktal og uppnefni. Líkamstjáning eins og augngotur eða andlitsglettur.

Félagslegt einelti getur birst í baktali, rógi, útilokun, hunsun eða höfnun frá félagahópi, skoðanir ekki virtar, hart tekið á mistökum og blóraböggull fundinn.

Á síðustu árum hefur rafrænt einelti bæst við sem birtingarform og getur það t.d. birst í formi skilaboða eins og á fésbók, msn, í bloggi eða sem sms. Þar sem netið er opið og efni sem sett er þar inn er mörgum aðgengilegt þá geta áhrifin jafnvel verið meira ógnvekjandi en ef um hefðbundið einelti væri að ræða. Þar geta gerendur stundað einelti án þess að vera í beinu sambandi við þolendur og í skjóli nafnleyndar og þolendur rafræns eineltis hafa ekki í nein hús að venda þar sem heimilið er ekki einu sinni öruggur staður.

Fleiri birtingarform hafa komið fram t.d. kynferðislegt, efnislegt og einelti byggt á kynþáttafordómum.

Afleiðingar eineltis

Einelti hefur fyrst og fremst slæm áhrif á sjálfstraust þess sem fyrir því verður. Það getur auk þess haft áhrif á námsárangur og valdið skólaleiða. Afleiðingarnar geta einnig verið sálrænar, líkamlegar og breytingar á hegðun. Dæmi um áhrif eru skert einbeitingarhæfni, auknar fjarvistir í skóla, dvínandi sjálfstraust, skert sjálfsmynd, lystarleysi, þunglyndi, kvíði, höfnunartilfinning, einmanaleiki og vinaleysi. Í mjög alvarlegum tilfellum hefur einelti leitt til sjálfsvígs.

Auk þessa getur skömmin sem fylgir því að lenda í einelti haft þau áhrif á einstaklinginn að hann á erfiðara með að bindast öðrum og það getur verið upphafið að margvíslegum félags- og tilfinningalegum vanda sem veldur hindrunum í einkalífi og starfi.

Áhrif eineltis geta verið víðtæk þegar ekki er tekið á því í skóla eða á vinnustað því það getur haft mikil áhrif á líðan nemenda og starfsmanna og mótað þann vinnuanda sem ríkir. Einelti kemur því öllum við og er á ábyrgð allra þeirra sem verða varir við einelti af einhverju tagi að grípa inn í eða koma ábendingum til réttara aðila svo hægt sé að vinna með málið. Sá sem leiðir einelti hjá sér er orðinn þátttakandi í því. Allt starfsfólk skal taka þátt í að skapa jákvætt vinnuumhverfi sem stuðlar að vellíðan á vinnustað og er laust við einelti, áreitni og vanlíðan.

Viðbragðsáætlun nemendur

Allt starfsfólk skólans þarf að vera vakandi fyrir líðan og velferð nemenda. Fáir starfsmaður vitneskju um einelti eða gruni að það sé í gangi, ræðir hann málið tafarlaust við umsjónarkennara viðkomandi barns sem setur eftirfarandi ferli af stað:

Umsjónarkennari upplýsir skólastjóra um málið og athugar strax hvort einhver einkenni eineltis hafi komið fram. Hann ræðir við foreldra um gruninn og líðan barnsins. Grunurinn og upplýsingar umsjónarkennara eru ræddar á kennarafundi svo allir verði vakandi fyrir líðan og aðstæðum barnsins. Umsjónarkennarinn fylgist síðan áfram mjög náið með þeim nemendum sem taldir eru eiga í hlut, í ákveðinn tíma og er í góðu sambandi við foreldra um líðan barnsins og vilja þeirra til frekari aðgerða. Hann gerir síðan skólastjóra og öðrum kennurum grein fyrir athugunum sínum eins fljótt og mögulegt er. Þegar vinnuferlið hefur verið í gangi í ákveðinn tíma fer fram endurmat á aðstæðum og á kennarafundi eru síðan ákveðin næstu skref.

Verði nemandi fyrir einelti eða hefur vitneskju um að einelti sé viðhaft gagnvart öðrum nemanda skal hann koma þeim upplýsingum áfram til umsjónarkennara eða skólastjórnenda.

Góð samvinna milli kennara, annars starfsfólks og heimilis er nauðsynleg til að uppræta einelti. Áhrifaríkasta tækni sem skólar hafa yfir að ráða í baráttunni gegn einelti eru nemendurnir sjálfir. Oft vita nemendur af eineltinu löngu áður en hinir fullorðnu fá vitneskju um það. Mikilvægt er að hverjum skóla takist að fá sem flesta nemendur til þess að taka afstöðu í verki gegn einelti með að tilkynna það til starfsfólks skólans.

Nemendum þarf að vera ljóst að það kemur öllum kennurum og öðru starfsfólki við ef ofbeldi er beitt og gildir þá einu hvort um líkamlegt eða andlegt ofbeldi er að ræða. Mikilvægt er að foreldrar láti skólann vita ef grunur er um að barn þeirra verði fyrir einelti. Nauðsynlegt er að umsjónarkennari upplýsi og minni nemendur reglulega á stefnu skólans í eineltismálum og að einelti sé ekki liðið.

Viðbragðsáætlun - starfsfólk

Á vinnustöðum geta komið upp ágreiningsmál eða hagsmunaárekstrar sem valdið geta óþægindum. Mikilvægt er að leysa slík mál án tafar áður en þau þróast til verri vegar. Allt starfsfólk Þjórsárskóla ber ábyrgð á hegðun sinni og framkomu. Sérhver starfsmaður ber að gæta þess að koma fram við aðra starfsmenn af kurteisi, trúðmennsku, virðingu og heiðarleika.

Stjórnendur bera ekki aðeins ábyrgð á störfum starfsfólks heldur einnig á því að grundvallarreglur samskipta á vinnustað séu virtar.

Þeim sem verða fyrir einelti eða hafa grun um eða vissu fyrir að starfsmaður sé lagður í einelti ber skylda til þess að tilkynna það til skólastjórnenda eða trúnaðarmanns.

Berist skólastjóra vitneskja um einelti meðal starfsmanna ber honum að bregðast við með því að veita þolanda stuðning og tryggja að málið verði rannsakað án tafar. Lögð er áhersla á að leysa málið hið fyrsta og koma í veg fyrir frekara einelti.

Hægt er að velja á milli óformlegrar eða formlegrar málsmeðferðar.

Óformleg málsmeðferð - Felur í sér að leitað er upplýsinga hjá þolanda og honum veittur stuðningur með trúnaðarsamtali eða ráðgjöf. Aðrir innan vinnustaðarins eru ekki upplýstir um málið.

Formleg málsmeðferð - Gerð er hlutlaus athugun á málsatvikum og fundin viðeigandi lausn sem m.a. getur falist í breytingum á vinnustaðnum, vinnubrögðum eða vinnuskipulagi.

- Rætt er einslega við meintan þolanda og meintan geranda og aðra sem geta veitt upplýsingar um málið ef ástæða þykir.
- Ef um einelti er að ræða fær gerandi munnlega áminningu um að breyta framkomu sinni.
- Skólastjóra ber að fylgja því eftir að einelti sem upp hefur komið endurtaki sig ekki. Skrifleg áminning og uppsögn eru meðal þeirra viðbragða sem skólastjóri kann að grípa til ef um allt þrýtur. Alvarleg atvik verða hugsanlega kærð að höfðu samráði við þolanda. Gerandi eineltis verður látinn axla ábyrgð.

Forvarnir

Einelti þrífst illa þar sem tekist hefur að koma á jákvæðu og uppbyggjandi andrúmslofti sem einkennist af samvinnu og samkennd meðal nemenda og annarra aðila innan skólans. Í slíku umhverfi eiga allir auðveldara með að taka afstöðu gegn einelti.

Nemendur

Allir starfsmenn skólans skulu sýna nemendum hlýju og umburðarlyndi og gera þeim ljóst að ætlast sé til hins sama af þeim gagnvart örðum nemendum og starfsfólki. Umsjónarkennari kynnir og útskýrir fyrir nemendum gildandi reglur skólans í umgengni, aga og eineltismálum.

Einu sinni á ári er unnið þemaverkefni eða samvinnuverkefni í kringum alþjóðlegan Dag gegn einelti. Þá skulu kennarar einnig markvisst vinna að því að nemendur sýni hver öðrum tillitssemi og umburðarlyndi með því að taka efnið oft á dagskrá. Artímar eru á stundaskrá allra nemenda. Kennslan þar er í formi bekkjarfunda. Þar er rætt um samskipti og unnið forvarnarstarf gegn einelti.

Skólinn tryggir að alltaf sé starfsmaður við gæslu á leikvelli í frímínútum.

Starfsmenn grípa strax inn í þegar árekstrar verða milli nemenda. Í framhaldi af slíku inngripi ræðir starfsmaður atvikið við umsjónarkennara sem skráir það hjá sér. Þannig verða til upplýsingar og gott yfirlit ef sami nemandinn lendir í árekstri eða er sá sem áreitir.

Þjósárskóli er nú formlega þátttakandi í verkefninu Heilsueflandi grunnskóli. Eitt helsta markmið heilsueflandi skóla er að vinna markvisst að því að efla og stuðla að velferð og góðri heilsu nemenda og starfsfólks.

Starfsfólk

Á góðum vinnustað er virkt upplýsingaflæði og rík áhersla er lögð á góð samskipti. Í Þjórskóla er hvatt til jákvæðra samskipta. Unnið er að því að skapa jákvæðan starfsanda, virðingu og umburðarlyndi. Einu sinni á ári fá starfsmenn fræðslu um einelti og forvarnir og viðbragsáætlun skólans er sýnileg á heimasíðunni.

Stefna þessi tekur gildi frá og með 1. mars 2012.

Heimildir

Daníel Reynisson o.fl. Ábyrgð og aðgerðir: Niðurstöður þverfaglegar rannsóknar á einelti meðal barna á Íslandi. Rannsóknarstofnun Ármanns Snævars. Reykjavík. 2011.

Einelti á vinnustað. Leiðbeiningar fyrir stjórnendur.Fjármálaráðuneytið.

Guðbjörg Linda Rafnsdóttir, Ása Guðbjörg Ásgeirsdóttir og Þóra Magnea Magnúsdóttir: Einelti og kynferðisleg áreitni á vinnustöðum. Forvarnir og viðbrögð. Vinnueftirlitið. Reykjavík, 2004.

Reglugerð um aðgerðir gegn einelti á vinnustað nr. 1000/2004, Félagsmálaráðuneytið 2. Des.2004.

Dæmi um stefnu og viðbragðsáætlun í eineltismálum. <http://www.vinnueftirlit.is/>. Sótt 31.10.2011.

Tenglar:

Er einelti á vinnustaðnum:

http://www.vinnueftirlit.is/vinnueftirlit/upload/files/ur_gamla_skjalakerfi/god_fordaemi/einelti_er_einelti_a_vinnustadnum.pdf

Einelti og kynferðisleg áreitni á vinnustöðum:

http://www.vinnueftirlit.is/vinnueftirlit/upload/files/fraedsluefni/baeklingar/einelti_og_kynferdisleg_vef.pdf

Gegn einelti – Heimasíða Olweusarverkefnisins gegn einelti:

<http://olweus.is/>